บทที่ ๓

แนวทางการจัดงานศาสนพิธีกับสถาบันพระมหากษัตริย์

สังคมไทยได้ยอมรับกันทั่วไปว่า ศาสนามีความสำคัญต่อวัฒนธรรมประเพณี เพราะมีผลต่อความรู้สึกนึกคิด ประเพณี และความเชื่อ ได้สื่อออกมาในลักษณะของพิธีกรรมทางศาสนา และถือปฏิบัติเป็นแบบอย่าง ประเพณี และธรรมเนียมสืบต่อกันมา ขณะที่พระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ได้ทรงเป็นแบบอย่างของการปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านศาสนพิธีสืบทอดกันมาได้อย่างบริสุทธิ์ไม่คลาดเคลื่อนจากอดีตถึงปัจจุบัน จนกลายเป็นราชประเพณีสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งพุทธศาสนิกชนชาวไทยได้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติเพื่อเป็นการสืบทอดกิจกรรมด้านศาสนพิธีให้คงอยู่และแพร่หลายไปสู่สถาบันต่าง ๆ ของสังคมไทยทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค

ปัจจุบันองค์กรต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาค เช่น จังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน หรือองค์กรเอกชน ได้มีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นจำนวนมาก อันเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูและความจงรักภักดีที่พสกนิกรชาวไทยมีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ดังนั้น เพื่อให้การจัดกิจกรรมในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นไปในแนวทางเดียวกัน จึงได้รวบรวมนำเสนอไว้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมร่วมกันไว้เป็นเอกสารเผยแพร่สืบไป

วันจักรี

วันจักรี ตรงกับวันที่ ๖ เมษายนของทุก ๆ ปี เป็นวันคล้ายวันประดิษฐานพระราชวงศ์จักรี ถือเป็นงานรัฐพิธี เป็นโอกาสที่พสกนิกรชาวไทยจะได้มีโอกาสรำลึกในความเป็นสิริมงคลที่เกิดจากพระมหากรุณาธิคุณ อันเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติอย่างมหาศาล ในส่วนกลางจัดให้มีพิธีถวายราชสักการบูชาพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (พิธีนี้ไม่มีพระสงฆ์) ที่เชิงสะพานปฐมบรมราชานุสรณ์

สำหรับในส่วนภูมิภาค หากมีการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการถวายพระเกียรติ อันเป็นการระลึกถึงพระราชกรณียกิจและพระมหากรุณาธิคุณที่พระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรีทุกพระองค์ได้ปกครองพสกนิกรด้วยหลักทศพิธราชธรรม และได้ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจอันเป็นคุณประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติ สมควรที่พสกนิกรจะได้แสดงออกถึงความกตัญญูที่มีแด่พระบรมวงศ์จักรี เพื่อพร้อมกันถวายพระพรชัยมงคล ขอให้เทพยดาเบื้องบนโปรดอภิบาลพระบรมวงศ์จักรี ให้เสด็จสถิตเป็นศรีสถาพรอยู่คู่ประเทศชาติชั่วนิรันดร์และให้พระเกียรติคุณอเนกอนันต์แผ่ไพศาลไปทั่วทุกทิศานุทิศ ผู้เป็นพิธีกรพึงดำเนินการ ดังนี้

การเตรียมการ

๑) จัดเตรียมพระบรมรูป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๘ รัชกาล

๒) จัดเตรียมพระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้ประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไว้ด้านขวาของพระบรมฉายาลักษณ์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

๓) จัดเตรียมโต๊ะหมู่บูชา จำนวน ๓ ชุด ชุดที่ ๑ ประดิษฐานพระพุทธรูป ชุดที่ ๒ ประดิษฐานพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๘ รัชกาล และชุดที่ ๓ ประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมฉายาลักษณ์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

๔) เตรียมจัดพุ่มดอกไม้ หรือแจกันดอกไม้ประดับตามความเหมาะสม

๕) จัดเตรียมเครื่องทองน้อยวางที่โต๊ะหมู่บูชาแถวกลาง ตัวล่าง ติดธูปเทียนให้พร้อม โดยหันด้านที่มีพุ่มดอกไม้ไปยังพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ ๘ รัชกาล และหันด้านธูปเทียนออกด้านนอก โดยติดเทียนไว้ด้านขวามือของผู้จุด ธูปด้านซ้ายมือของผู้จุด (เพื่อผู้เป็นประธานพิธีจุดถวายสักการะ)

๖) จัดโต๊ะสำหรับวางพานพุ่มไว้หน้าโต๊ะหมู่บูชา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๘ รัชกาล จำนวน ๑ ตัว ในกรณีมีการวางพานพุ่มถวายสักการะ

๗) จัดเตรียมเครื่องใช้พิธีสงฆ์ (งานพิธีมงคล)

๘) จัดเตรียมกรวยดอกไม้ ธูป เทียนแพ จำนวน ๑ ชุด วางไว้ที่โต๊ะหมู่บูชาแถวกลาง ตัวล่าง (หรือตัวที่ ๒ ถัดขึ้นไปจากตัวล่าง) หน้าพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน และพระบรมฉายาลักษณ์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อผู้เป็นประธานจะได้เปิดกรวยดอกไม้ธูปเทียนแพถวายสักการะพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน และพระบรมฉายาลักษณ์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

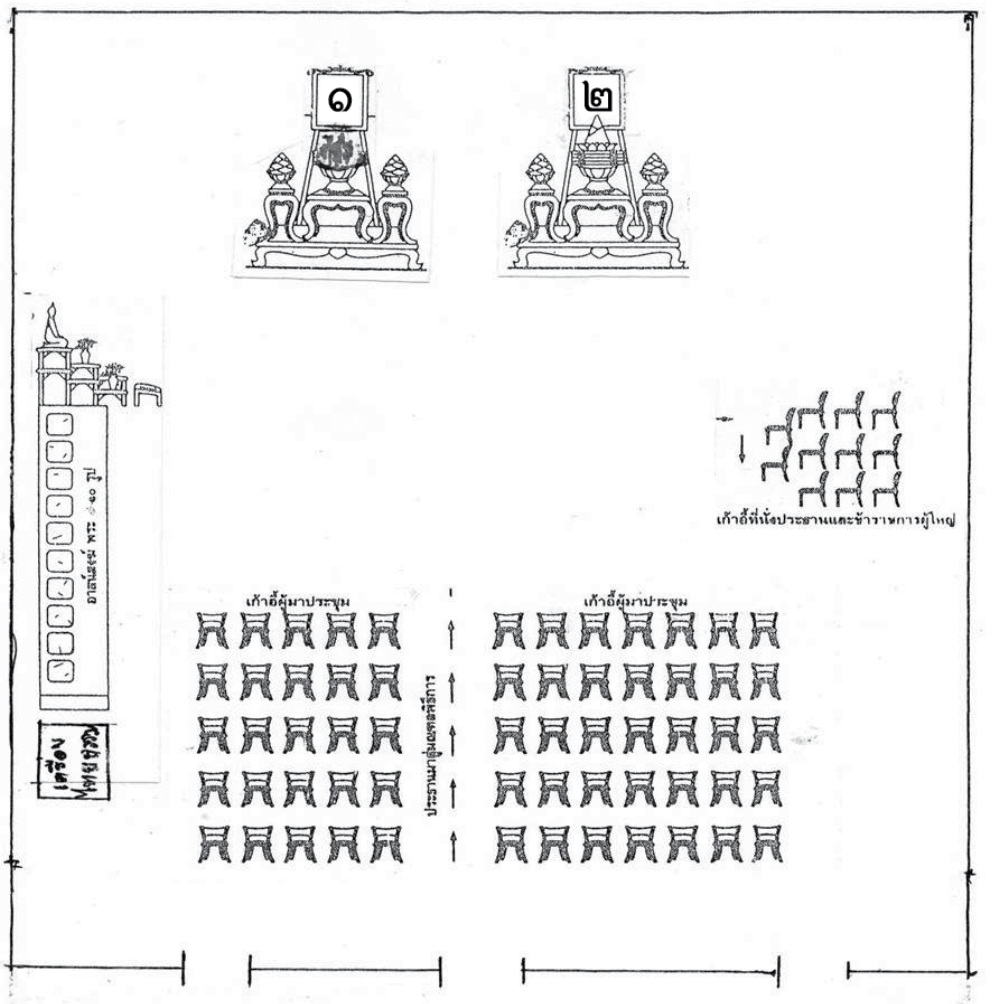
๙) จัดโต๊ะสำหรับพักพานพุ่ม จำนวน ๑ ตัว ตั้งไว้ทางด้านซ้ายของโต๊ะหมู่บูชาห่างจากโต๊ะหมู่บูชาประมาณ ๕ เมตร พักพานพุ่มไว้ พานพุ่มนี้จะเป็นคู่หรือเดี่ยว จะเป็นพุ่มดอกไม้สด หรือดอกไม้แห้ง หรือพุ่มทอง พุ่มเงินก็ได้

๑๐) จัดเตรียมเทียนชนวนไว้เพื่อส่งให้ประธานพิธีจุดเครื่องทองน้อย

๑๑) จัดเตรียมแท่นกราบสำหรับประธานกราบหน้าโต๊ะหมู่บูชา หลังจากวางพุ่มดอกไม้และจุดเครื่องทองน้อยแล้ว

๑๒) ถ้ามีพิธีบวงสรวงต้องมีการจัดเตรียม และตั้งเครื่องบวงสรวงด้วย

ผังการจัดกิจกรรมวันจักรี (มีพิธีสงฆ์)

๑. พระบรมฉายาลักษณ์หรือพระบรมสาทิสลักษณ์
อดีตบุรพกษัตริย์ราชจักรีวงศ์ ๘ รัชกาล และเครื่องสักการะ
(เครื่องทองน้อย)

๒. พระบรมฉายาลักษณ์หรือพระบรมสาทิสลักษณ์
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
และเครื่องสักการะ (ดอกไม้ ธูป เทียนแพ)

แนวทางการปฏิบัติงาน

ในการปฏิบัติหากมีหน่วยงานหรือบุคคลอื่นมีความประสงค์จะวางพุ่มดอกไม้ ควรแนะนำให้หน่วยงานหรือบุคคลนั้น วางก่อนที่ประธานจะเดินทางมาถึงบริเวณพิธี เมื่อใกล้จะถึงเวลาตามกำหนดการ ให้ผู้ร่วมพิธีถวายสักการะยืนเข้าแถวให้เป็นระเบียบเรียบร้อยที่บริเวณด้านหน้าโต๊ะหมู่บูชา เว้นระยะห่างพอสมควร ข้าราชการแต่งเครื่องแบบปกติขาว สวมหมวกยืนด้านหน้า ส่วนผู้มีเกียรติทั่วไปแต่งกายชุดสากล หรือชุดสุภาพ ยืนเข้าแถว เมื่อประธานเดินทางมาถึง ผู้ที่ไม่ได้ไปยืนเข้าแถว แต่นั่งอยู่ที่เก้าอี้ให้ลุกขึ้นยืนต้อนรับและให้เกียรติผู้ทำหน้าที่ประธานพิธีด้วย

ลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงาน

๑) เมื่อประธานมาถึงพิธี เรียนเชิญประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย

๒) เจ้าหน้าที่อาราธนาศีล ประธานและผู้ร่วมพิธีรับศีล

๓) ในกรณีมีพิธีบวงสรวง ประธานพิธีถวายพุ่มดอกไม้สักการะ (ถ้ามีการถวายพุ่มดอกไม้ ๒ พุ่ม ให้ประธานวางพุ่มด้านขวาของประธานพิธีก่อน แล้วจึงวางพุ่มด้านซ้าย) แล้วจุดเครื่องทองน้อยหน้าพระบรมรูป ๘ รัชกาล กราบถวายสักการะ ๑ ครั้ง (ไม่แบมือที่แท่นกราบ) ออกไปจุดธูปเทียนเครื่องบวงสรวง (ดุริยางค์บรรเลงเพลงสาธุการ)

๔) เมื่อเสร็จพิธีบวงสรวง ประธานอ่านอาศิรวาทปฐมราชสดุดี จบ (ดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ขณะนี้พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา)

๕) ประธานพิธีถวายพุ่มดอกไม้ และเปิดกรวยดอกไม้ ธูปเทียนแพ ถวายสักการะเบื้องหน้าพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบันและพระบรมฉายาลักษณ์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ถวายความเคารพ แล้วถอยออกมายืนเบื้องหน้าผู้ร่วมพิธี กล่าวนำถวายพระพรชัยมงคล จบ (ดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ขณะนี้พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา)

๖) ในกรณีมีพิธีเจริญพระพุทธมนต์ เพื่อถวายพระราชกุศล เจ้าหน้าที่อาราธนาพระปริตร

๗) พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์

๘) จบแล้วถวายภัตตาหาร พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเรียบร้อยแล้ว

๙) ประธานพิธี และผู้ร่วมพิธี ประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม

๑๐) ประธานพิธีกรวดน้ำ รับพร

๑๑) พระสงฆ์อนุโมทนา ถวายอดิเรก เสร็จพิธี

หมายเหตุ

๑) พระสงฆ์ในพิธีใช้พัดยศสมณศักดิ์ และถวายอดิเรกทั้ง ๒ พระองค์ (พระสงฆ์ที่ถวายอิเรกได้จะต้องเป็นพระราชาคณะ และใช้พัดยศสมณศักดิ์ หรือพระครูสัญญาบัตรเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด และเจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นเอก ซึ่งถือพัดเปลวเพลิง และต้องตั้งพัดยศสมณศักดิ์ในการถวายอดิเรก)

๒) ขณะประธานสงฆ์ถวายอดิเรก ประธานพิธีและผู้ร่วมพิธีลดมือลง

๓) เมื่อพระสงฆ์รูปที่ ๒ รับ “ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง...” ประธานพิธีและผู้ร่วมพิธีพึงประนมมือขึ้นเพื่อรับพรต่อ จนกว่าพระสงฆ์จะสวดจบบท

วันปิยมหาราช

วันปิยมหาราช กาลอันเป็นอภิลักขิตสมัย คล้ายวันสวรรคตแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ซึ่งได้กำหนดไว้ในวันที่ ๒๓ ตุลาคมของทุกปี อันเป็นวันที่พสกนิกรชาวไทยแผ่นดินสยามน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยทางราชการได้กำหนดให้วันนี้เป็นวันสำคัญของชาติ เรียกว่า “วันปิยมหาราช” หรือ “วันถวายบังคมพระบรมรูปทรงม้า”

สำหรับในส่วนกลาง เพื่อเป็นการน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในอภิลักขิตสมัยคล้ายวันสวรรคตในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ ๒ ประการ คือ

๑) เสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางพวงมาลาพระบรมราชานุสาวรีย์ ณ ลานพระราชวังดุสิต

๒) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กำหนดเป็นงานพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุประทานเป็นประจำทุกปี มีการสวดพระพุทธมนต์ ถวายพระธรรมเทศนา และสดับปกรณ์ ในการนี้นิมนต์พระสงฆ์ จำนวน ๕๗ รูป เท่าพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งต้องนิมนต์พระสงฆ์วัดที่เกี่ยวกับพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบรมอัฐิสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ และพระบรมอัฐิสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า เป็นสำคัญ ส่วนนอกนั้นนิมนต์ตามลำดับสมณศักดิ์จากสูงลงมา งานพระราชพิธีนี้จัดที่พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย

สำหรับส่วนราชการในภูมิภาค หากจะจัดพิธีเพื่อเป็นการน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูกตเวทีของประชาชนชาวไทยที่มีแด่พระองค์ท่าน ก็สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ แต่ผู้ทำหน้าที่พิธีกรพึงทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่า มีการจัดกิจกรรมใดบ้าง มีพระสงฆ์หรือไม่ เพื่อจะได้จัดเตรียมงาน สถานที่ และพิธีการได้ถูกต้องเหมาะสม

การเตรียมการ

๑) จัดเตรียมโต๊ะหมู่บูชา ๒ ชุด สำหรับตั้งเพื่อบูชาพระรัตนตรัย จำนวน ๑ ชุด (ในกรณีมีพิธีสงฆ์) สำหรับตั้งเพื่อถวายเครื่องสักการะหน้าพระราชานุสาวรีย์ จำนวน ๑ ชุด

๒) ในกรณีไม่มีพระราชานุสาวรีย์ จะต้องจัดเตรียมพระบรมรูปหล่อ หรือพระบรมฉายาลักษณ์ หรือ พระบรมสาทิสลักษณ์ เพื่อประดิษฐานในสถานที่จัดทำพิธี

๓) จัดเตรียมเครื่องสักการะที่นำมาแสดงความเคารพบูชา ประกอบด้วยพวงดอกไม้หรือพุ่มดอกไม้ และมีธรรมเนียมปฏิบัติว่า ถ้ามิใช่เป็นวันสวรรคตแห่งองค์พระบรมราชานุสาวรีย์ควรสักการะด้วยพุ่มดอกไม้สด หรือพวงดอกไม้สด และไม่ใช้แถบแพรหรือผ้าผูกเป็นโบสีดำ เช่น วันที่ ๖ เมษายน ซึ่งเป็นวันที่ระลึกมหาจักรี แต่วันที่ ๒๓ ตุลาคม ถือเป็นวันสวรรคตแห่งองค์พระบรมราชานุสาวรีย์ ให้ใช้แถบแพรหรือผ้าผูกเป็นโบดำได้

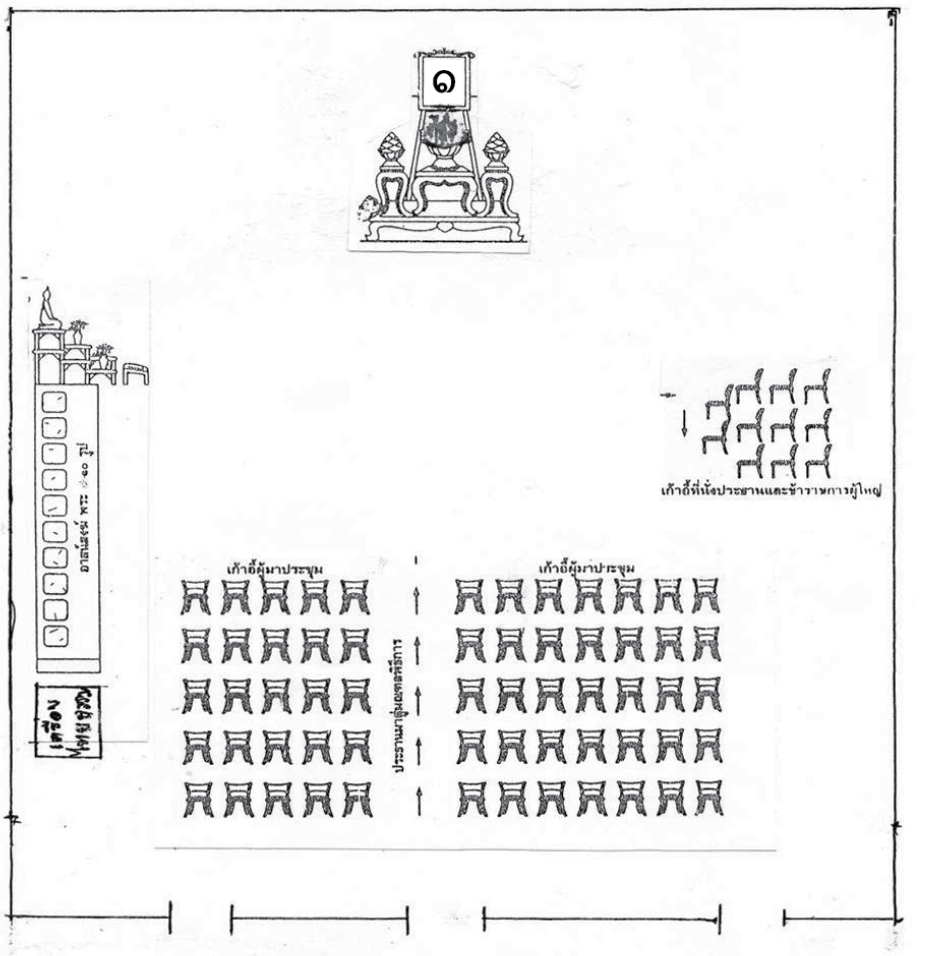
๔) จัดเตรียมเครื่องบูชาพระรัตนตรัย (กรณีมีพิธีสงฆ์) จัดเตรียมเครื่องทองน้อย เพื่อให้ประธานจุดบูชาถวายสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์

๕) เตรียมการนิมนต์พระสงฆ์ (มีพิธีสงฆ์) กรณีนี้ใช้พัดรอง หรือตาลปัตร

๖) จัดเตรียมเครื่องใช้พิธีสงฆ์ (งานพิธีอวมงคล)

๗) จัดเตรียมขาหยั่ง (ควรให้มีความสูงจากยอดพวงดอกไม้ถึงพื้นประมาณ ๒ เมตร, ๓ เมตร, ๔ เมตร แต่ไม่ควรเกิน ๖ เมตร)

ผังการจัดกิจกรรมวันปิยมหาราช (มีพิธีสงฆ์)

หมายเหตุ ๑. โต๊ะหมู่ประดิษฐานบรมรูปหรือพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕

แนวทางการปฏิบัติงาน

ในการปฏิบัติ หากมีหน่วยงานหรือบุคคลอื่นมีความประสงค์จะวางพุ่มดอกไม้ ควรแนะนำให้หน่วยงานหรือบุคคลนั้น ๆ วางพุ่มดอกไม้หรือพวงดอกไม้ก่อนที่ประธานจะเดินทางมาถึงบริเวณพิธี เมื่อใกล้จะถึงเวลาตามกำหนดการ ให้ผู้ร่วมพิธีถวายสักการะยืนเข้าแถวให้เป็นระเบียบเรียบร้อยที่บริเวณด้านหน้าโต๊ะหมู่บูชา เบื้องหน้าพระบรมราชานุสาวรีย์ เว้นระยะห่างพอสมควร ข้าราชการแต่งเครื่องแบบปกติขาว สวมหมวกยืนด้านหน้า ส่วนผู้มีเกียรติทั่วไปแต่งกายชุดสากล หรือชุดสุภาพ ยืนเข้าแถวด้านหลัง เมื่อประธานเดินทางมาถึงบริเวณพิธี ผู้ที่ไม่ได้ยืนเข้าแถว แต่นั่งอยู่ที่เก้าอี้ให้ลุกขึ้นยืนต้อนรับและให้เกียรติผู้ทำหน้าที่ประธานพิธี

๑) เมื่อประธานมาถึงบริเวณพิธี เรียนเชิญประธานถวายสักการะวางพวงดอกไม้ยังขาหยั่งที่จัดเตรียมไว้ และวางพุ่มดอกไม้ยังโต๊ะที่จัดเตรียมไว้

๒) จุดธูปเทียนเครื่องทองน้อย (กราบที่แท่นกราบ ๑ ครั้ง ไม่แบมือ) ยืนขึ้นถอยออกมายืนด้านหน้าแถว ถวายความเคารพ (กรณีสวมหมวก แสดงความเคารพด้วยการวันทยหัตถ์ กรณีไม่สวมหมวก ให้โค้งคำนับ พร้อมกัน ๑ ครั้ง)

๓) เดินเข้าสู่สถานที่ประกอบพิธีสงฆ์

๔) จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย (กราบ ๓ ครั้ง)

๕) กรณีมีพระบรมรูป หรือพระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์ ในสถานที่ประกอบพิธีสงฆ์ ให้จุดธูปเทียนเครื่องทองน้อย และกราบที่แท่นกราบ ๑ ครั้ง ไม่แบมือ

๖) เจ้าหน้าที่อาราธนาศีล ประธานและผู้ร่วมพิธีรับศีล

๗) เจ้าหน้าที่อาราธนาพระปริตร

๘) พระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์ จบแล้ว

๙) ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์

๑๐) ประธานพิธี และผู้ร่วมพิธี ประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม

๑๑) เจ้าหน้าที่ลาดผ้ารองโยง และลาดผ้าภูษาโยง

๑๒) ประธานพิธี และผู้ร่วมพิธี ทอดผ้าไตรบังสุกุล

๑๓) เมื่อทอดผ้าเสร็จ เจ้าหน้าที่เชื่อมต่อแถบทองกับผ้าภูษาโยง

๑๔) พระสงฆ์พิจารณาผ้าบังสุกุล

๑๕) ประธานกรวดน้ำ รับพร

๑๖) พระสงฆ์อนุโมทนา เสร็จพิธี

หมายเหตุ

๑) ในพิธีนี้ พระสงฆ์ใช้พัดรองหรือตาลปัตร (ไม่ใช้พัดยศสมณศักดิ์)

๒) งานพิธีที่มีลักษณะงานเช่นนี้ เช่น วันที่ ๒๕ พฤศจิกายนของทุกปี เป็นวันที่ระลึกรัชกาลที่ ๖ สำนักพระราชวัง ได้ออกหมายกำหนดการเสด็จพระราชดำเนิน ทรงวางพวงมาลาถวายราชสักการะที่พระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่สวนลุมพินี กรุงเทพมหานคร ข้าราชการแต่งเครื่องแบบปกติขาว หากส่วนราชการใดจะจัดพิธีถวายสักการะหรือจัดพิธีสงฆ์ พึงจัดอนุโลมตามพิธีการที่จัดในวันปิยมหาราช ทั้งพิธีวางพวงดอกไม้ และพิธีบำเพ็ญกุศล

วันเฉลิมพระชนมพรรษา

วันที่ ๕ ธันวาคมของทุกปี เป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเมื่อเวียนมาบรรจบในแต่ละปี ปวงชนชาวไทยและชาวต่างประเทศที่อยู่ภายใต้พระบรมโพธิสมภารต่างก็ถือเป็นเรื่องที่ปลื้มปีติยินดี ในอันที่จะร่วมกันเฉลิมฉลองในวาระสำคัญเช่นนี้ เนื่องจาก ทรงเป็นที่เทิดทูนของไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ทั่วราชอาณาจักรไทย ซึ่งในการจัดงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ได้มีการจัดให้เป็นไปตามพระราชประเพณีทั้งงานในส่วนที่เป็นพระราชพิธี รัฐพิธี ศาสนพิธี และงานเฉลิมฉลองอื่น ๆ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการแสดงออกซึ่งความจงรักภักดีและเทิดทูนที่พสกนิกรมีแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

สำหรับพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาในรัชกาลปัจจุบัน มีหมายกำหนดการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา โดยสังเขปดังนี้

วันที่ ๕ ธันวาคม

เวลา ๐๙.๐๐-๑๗.๐๐ นาฬิกา สำนักพระราชวัง จัดสถานที่ให้ข้าราชการ พ่อค้าประชาชน ได้ลงนามถวายพระพร ในพระบรมมหาราชวัง

เวลา ๑๐ นาฬิกา ๓๐ นาที เป็นพิธีเสด็จพระราชดำเนินออกมหาสมาคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ประทับเหนือพระที่นั่งพุดตานกาญจนสิงหาสน์ บนพระราชบัลลังก์ ภายใต้นพปฎลมหาเศวตฉัตร

เวลา ๑๗ นาฬิกา เสด็จพระราชดำเนินไปยังมุขหน้าพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในพระบรมมหาราชวัง บรรพชิตจีนนิกาย และบรรพชิตอนัมนิกาย ถวายพระพรชัยมงคล แล้วเสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่พระอุโบสถ ทรงจุดธูปเทียนบูชาพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร พระสัมพุทธพรรณี พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ พระพุทธเลิศหล้านภาไลย์ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการแล้ว ทรงจุดเทียนบูชาเทพยดานพเคราะห์ พระสงฆ์จากวัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม จำนวน ๕ รูป เจริญพระพุทธมนต์นวัคคหายุสมธัมม์

เสด็จพระราชดำเนินจากพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เข้าสู่พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย เพื่อทรงสถาปนาตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ สมเด็จพระราชาคณะ รองสมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะ แล้วพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์

วันที่ ๖ ธันวาคม

เวลา ๑๐ นาฬิกา ๓๐ นาที พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปยังพระที่นั่งไพศาลทักษิณ ทรงจุดธูปเทียนบูชาพระสยามเทวาธิราชแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปยังพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการพระสงฆ์ถวายพรพระ จบรับพระราชทานฉันแล้ว สมเด็จพระราชาคณะถวายพระธรรมเทศนามงคลวิเสสกถา ๑ กัณฑ์

สำหรับการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ถ้าส่วนราชการหรือองค์กรต่าง ๆ จะจัดเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พึงจัดกำหนดการโดยอนุโลมตามหมายกำหนดการของสำนักพระราชวัง ซึ่งได้กำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรมเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาไว้ ๓ แบบ คือ

แบบที่ ๑ การลงนามถวายพระพรชัยมงคล

แบบที่ ๒ การลงนามถวายพระพร และประชุมสดุดีถวายพระพรชัยมงคล

แบบที่ ๓ การลงนามถวายพระพร และบำเพ็ญกุศลถวายพระราชกุศล

การเตรียมการ แบบที่ ๑ การลงนามถวายพระพรชัยมงคล

๑) จัดแต่งห้องประชุมหรือห้องโถง หรือศาลาประชาคม ตามความเหมาะสมของสถานที่

๒) ตกแต่งประดับธงชาติ ติดแผงพระปรมาภิไธย ภปร. ตามประทีปโคมไฟตามระเบียบที่ทางราชการกำหนดไว้

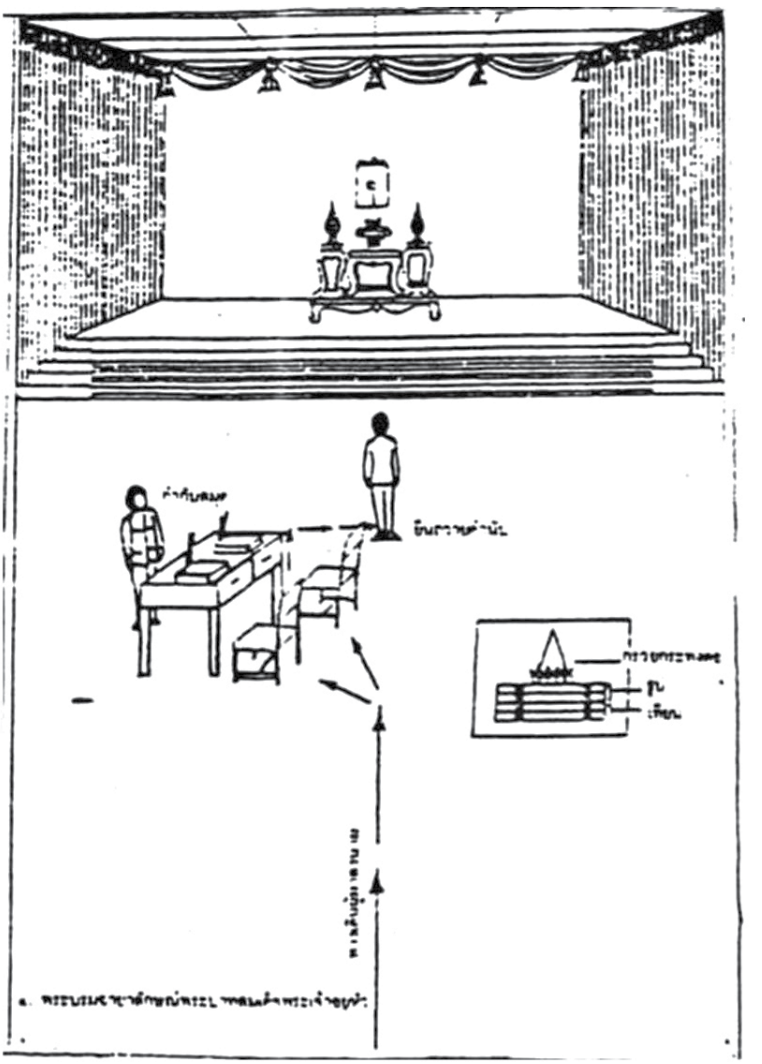
๓) ภายในห้องประชุมหรือห้องโถง หรือเวที ตั้งโต๊ะหมู่ ๕ หรือ หมู่ ๗ หรือ หมู่ ๙ แล้วแต่ความสะดวกและเหมาะสม ประดับแจกันดอกไม้ พุ่มดอกไม้ อัญเชิญพระบรมรูป หรือ พระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์ ประดิษฐานบนโต๊ะหมู่ตัวกลาง แถวบน (ตัวสูงสุด) หรือประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์ พระบรมสาทิสลักษณ์ บนขาหยั่งก็ได้ แต่โต๊ะหมู่ตัวกลางแถวบน (ตัวสูงสุด) ไม่ควรวางสิ่งใด เสมือนประหนึ่งว่าพระบรมฉายาลักษณ์ หรือ พระบรมสาทิสลักษณ์ประดิษฐานอยู่บนโต๊ะหมู่ตัวสูงนั้น

๔) ตั้งพานธูปเทียนแพและกรวยดอกไม้สดไว้บนโต๊ะหมู่ตัวกลางหรือตัวล่าง แถวกลาง ตามความเหมาะสม

๕) จัดโต๊ะพร้อมเก้าอี้สำหรับลงนามถวายพระพรไว้ส่วนใดส่วนหนึ่งของสถานที่ เพื่อลงนามถวายพระพร ในที่นี้เพื่อความเหมาะสมควรตั้งไว้ด้านซ้ายของโต๊ะหมู่ที่ประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์

๖) จัดสมุดพร้อมปากกาวางไว้บนโต๊ะ และควรมีเจ้าหน้าที่รับรองกำกับสมุดลงนามไว้ด้วย

๗) กำหนดเวลาลงนามถวายพระพรชัยมงคล ทางราชการสำนักพระราชวัง กำหนดไว้ในหมายกำหนดการ เริ่มแต่เวลา ๙ นาฬิกา ถึง ๑๗ นาฬิกา แต่งกายเครื่องแบบปกติขาว พ่อค้าประชาชน แต่งสากลนิยม หรือชุดสุภาพ ส่วนท้องถิ่นควรปฏิบัติตามกำหนดการสำนักพระราชวังโดยอนุโลม

การจัดเตรียมสถานที่แบบที่ ๑

แนวทางปฏิบัติงาน

๑) เมื่อถึงเวลาตามกำหนดการจัดเจ้าหน้าที่รับรองกำกับสมุดลงนามประจำที่โต๊ะลงนามถวายพระพรชัยมงคล

๒) ผู้มาลงนามถวายพระพรชัยมงคล ลงนามในสมุดที่จัดไว้เรียบร้อยแล้ว

๓) เดินไปยืน ณ เบื้องหน้าพระบรมรูป พระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์

๔) แสดงความเคารพพระบรมรูป พระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์ เสร็จพิธี

แบบที่ ๒ การลงนามถวายพระพรและชุมนุมสดุดี ถวายพระพรชัยมงคล

๑) จัดแต่งห้องประชุม หรือห้องโถง หรือศาลาประชาคม ตามความเหมาะสมของสถานที่

๒) ตกแต่งประดับธงชาติ ติดแผงพระปรมาภิไธย ภปร. ตามประทีปโคมไฟตามระเบียบที่ทางราชการกำหนดไว้

๓) ภายในห้องประชุมหรือห้องโถง หรือเวที ตั้งโต๊ะหมู่ ๕ หรือ หมู่ ๗ หรือ หมู่ ๙ แล้วแต่ความสะดวกและความเหมาะสม ประดับแจกันดอกไม้ พุ่มดอกไม้ อัญเชิญพระบรมรูป พระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์ ประดิษฐานบนโต๊ะหมู่ตัวกลางแถวบน (ตัวสูงสุด) หรือประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์ พระบรมสาทิสลักษณ์ บนขาหยั่งก็ได้ แต่โต๊ะหมู่ตัวกลางแถวบน (ตัวสูงสุด) ไม่ควรวางสิ่งใด เสมือนประหนึ่งว่าพระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์ประดิษฐานอยู่บนโต๊ะหมู่ตัวสูงนั้น

๔) ตั้งพานธูปเทียนแพและกรวยดอกไม้สดไว้บนโต๊ะหมู่ตัวกลางหรือตัวล่าง แถวกลาง

๕) จัดโต๊ะพร้อมเก้าอี้สำหรับลงนามถวายพระพรไว้ส่วนใดส่วนหนึ่งของสถานที่ เพื่อลงนามถวายพระพร ในที่นี้เพื่อความเหมาะสมควร ตั้งไว้ด้านซ้ายของโต๊ะหมู่ที่ประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์

๖) จัดสมุดพร้อมปากกาวางไว้บนโต๊ะ และควรมีเจ้าหน้าที่รับรองกำกับสมุดลงนามไว้ด้วย

๗) กำหนดเวลาและมีชุมนุมสดุดีเฉลิมพระเกียรติถวายพระพรชัยมงคล ในแบบ ๒ นี้ อนุโลมตามหมายกำหนดการของสำนักพระราชวัง กำหนดเสด็จพระราชดำเนินออกมหาสมาคม พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการเฝ้ากราบบังคมทูลถวายพระพรชัยมงคล เวลา ๑๐ นาฬิกา ๓๐ นาที การแต่งกายข้าราชการแต่งเครื่องแบบเต็มยศ ประชาชนแต่งสากลนิยม หรือชุดสุภาพ ส่วนท้องถิ่นควรปฏิบัติตามกำหนดการสำนักพระราชวัง

๘) จัดเตรียมคำประกาศถวายสดุดีเฉลิมพระเกียรติให้ประธานพิธี

“ข้าพระพุทธเจ้า นาย, นาง, นางสาว, ยศ..... ตำแหน่ง.....ในนามของข้าราชการทุกฝ่าย ผู้มีเกียรติประชาราษฎร์ทั้งหลายในภูมิภาคนี้ ขอประกาศสดุดีเฉลิมพระเกียรติถวายพระพรชัยมงคลในมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษาแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

อายนฺตุ โภนฺโต เทวสงฺฆาโย ข้าแต่ฝูงเทพนิกร อมรพรหมมินทร์ อมรินทราธิราช สคฺเค กาเม ซึ่งสถิตทิพยพิมานมาศ เมื่อสวรรค์ชั้นฉกามาพจร อีกทั้งเทพเจ้าอันมีมเหศวรศักดาเดช ซึ่งสิงสถิตอยู่ขอบเขตเขาจักรวาล และทั้งพระสยามเทวาธิราช

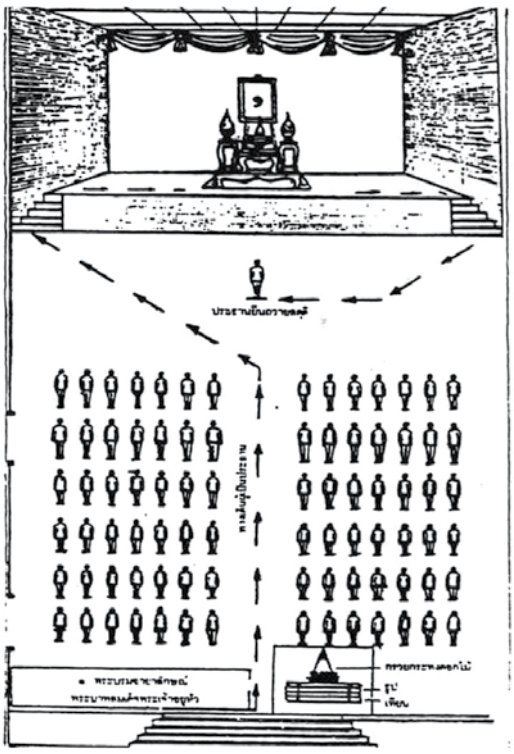
อนฺตลิกฺเข วิมาเน อีกทั้งอากาศพิมาน ภูมิเทวดา เป็นอาทิ ทั้งท้าวธตรฐ ท้าววิรุฬหก ท้าววิรูปักษ์ ท้าวกุเวรุราช อีกทั้งเทพยดาอันศักดิ์สิทธิ์ ทรงมหิทธิอำนาจ เป็นต้นว่า พระสยามเทวาธิราช พระเสื้อเมือง พระทรงเมือง พระหลักเมืองผู้เรืองฤทธิ์ เทพยเจ้าอันสิงสถิตทุกประเทศเขตแคว้นแสนโกฏิ จักรวาลทวีปน้อยใหญ่ ไตรโลกธาตุ จงตั้งทิพยโสตเสวนาการ สดับฟังประกาศของข้าพเจ้า ซึ่งได้รับฉันทานุมัติจาก.....(ข้าราชการผู้มีเกียรติ ประชาชนชาวจังหวัด.....) บรรดาผู้ที่ได้มาประชุมพร้อมกันในมงคลเขตสถานที่นี้ ล้วนมีจิตโสมนัสปรารถนาถวายพระพรชัยมงคลแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหิตลาธิเบศรามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ

พระองค์ทรงเป็นพระประมุขของชาติ และทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก มีพระราชหฤทัยประกอบไปด้วย พระเมตตากรุณาอยู่เนืองนิตย์ ด้วยพระราชประสงค์จำนงหมายจะให้ประชาชนทั้งหลายมีความเจริญร่มเย็นเป็นสุขทั่วหน้า

เหล่าข้าราชการและประชาชนทั้งหลาย ระลึกพระคุณของพระบาทสมเด็จพระปรมินทร-มหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร จึงพร้อมกันถวายพระพรชัยมงคลเพื่อถวายพระเกียรติ ในโอกาสอันเป็นมงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษาในวาระนี้ ขออำนาจกุศลบุญราศีแห่งข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ที่ได้กระทำไว้ทั้งอำนาจพระศรีรัตนตรัย และเทวาภินิหาร จงบันดาลดลให้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ทรงพระเจริญพระชนมายุยั่งยืนด้วยร้อยพรรษา ปราศจากสรรพโรคาพยาธิภัยพิบัติ ขอให้พระองค์ทรงดำรงสิริรัชพิพัฒนาไพบูลย์ พระบรมเดชานุภาพแผ่ไพศาล ด้วยจตุรพิธพรทุกประการจงประสิทธิ์

ชยตุ ภวำ ขอพระองค์ทรงพระเจริญด้วยราชฤทธิ์ ชนะศัตรูหมู่ร้ายทั่วเมทนีดล

ชยมงฺคลำ ชัยมงคลดังกล่าวนี้ จงมีแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหิตลาธิเบศรามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ทุกประการเทอญ”

การจัดเตรียมสถานที่แบบที่ ๒

แนวทางปฏิบัติงาน

๑) เมื่อถึงเวลาผู้ร่วมพิธีมาประชุมพร้อมกันบริเวณพิธีแล้ว

๒) จะจัดให้นั่งเก้าอี้ หรือยืนตามลำดับความเหมาะสม ข้าราชการแต่งเครื่องแบบเต็มยศ อยู่ด้านหน้า ผู้มีเกียรติ พ่อค้า คฤหบดี ประชาชนที่ไม่ได้แต่งเครื่องแบบ ควรอยู่ด้านหลังผู้ที่แต่งเครื่องแบบเต็มยศ

๓) ประธานเข้าสู่ห้องประชุม เดินตรงไปยืนที่หน้าโต๊ะหมู่ประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์

๔) เปิดกรวยที่ปิดกระทงดอกไม้ธูปเทียนแพออกวางไว้ด้านข้าง

๕) ถอยออกมา ถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์

๖) เจ้าหน้าที่ส่งคำประกาศสดุดีเฉลิมพระเกียรติถวายพระพรชัยมงคลให้ประธานพิธี

๗) ประธานพิธีอ่านคำสดุดีเฉลิมพระเกียรติถวายพระพรชัยมงคล จบ

๘) ดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี จบ

๙) ประธานพิธี และผู้ร่วมพิธีถวายความเคารพพร้อมกัน

๑๐) เสร็จพิธี

แบบที่ ๓ การลงนามถวายพระพรชัยมงคลและบำเพ็ญกุล ถวายเป็นพระราชกุศล

๑) จัดเตรียมตกแต่งสถานที่ ห้องประชุมหรือห้องโถง หรือศาลาประชาคม ตามความเหมาะสมของสถานที่

๒) ตกแต่งประดับธงชาติ ติดแผงพระปรมาภิไธยย่อ ภปร. ตามประทีปโคมไฟตามระเบียบที่ทางราชการกำหนดไว้

๓) จัดเตรียมอาสน์สงฆ์ สำหรับพระสงฆ์นั่ง ๑๐ รูป (อาสน์สงฆ์จะต้องสูงกว่าเก้าอี้ที่ประธานพิธี ข้าราชการ หรือผู้ร่วมพิธีนั่ง ถ้าจัดงานพิธีตอนเช้าควรจะเริ่มเวลาประมาณ ๑๐.๐๐ น. ถ้ามีการถวายภัตตาหารพระสงฆ์ จะต้องมีการจัดเตรียมสถานที่ไว้ให้พร้อม)

๔) จัดเตรียมนิมนต์พระสงฆ์ไว้ก่อนวันงานพิธี (ให้หมายเหตุไว้ท้ายฎีกานิมนต์ใช้พัดยศโปรดถึงก่อนเวลา) แจ้งพระสงฆ์ให้ชัดเจน

๕) จัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องใช้พิธีบำเพ็ญกุศลในงานมงคล

๖) จัดเตรียมเครื่องรับรองพระสงฆ์

๗) จัดเตรียมเครื่องไทยธรรมถวายพระสงฆ์

๘) จัดเตรียมโต๊ะหมู่ประดิษฐานพระพุทธรูป จำนวน ๑ ชุด ตั้งไว้ที่หัวอาสน์สงฆ์ พร้อมจัดแต่งดอกไม้ธูปเทียนให้พร้อม

๙) จัดตั้งโต๊ะหมู่ ๕ หรือ หมู่ ๗ หรือ หมู่ ๙ จำนวน ๑ ชุด แล้วแต่ความสะดวกและความเหมาะสม ประดับแจกันดอกไม้ พุ่มดอกไม้ อัญเชิญพระบรมรูป หรือพระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์ ประดิษฐานบนโต๊ะหมู่ตัวกลางแถวบน (ตัวสูงสุด) หรือจะประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์ พระบรมสาทิสลักษณ์ บนขาหยั่งก็ได้ แต่โต๊ะหมู่ตัวกลางแถวบน (ตัวสูงสุด) ไม่ควรวางสิ่งใดเสมือนประหนึ่งว่าพระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์ประดิษฐานอยู่บนโต๊ะหมู่ตัวสูงนั้น

๑๐) ตั้งพานธูปเทียนแพและกรวยดอกไม้สดไว้บนโต๊ะหมู่ตัวกลางหรือตัวล่าง แถวกลาง

แนวทางปฏิบัติงาน

๑) เมื่อข้าราชการ ผู้มีเกียรติ พร้อมกันยังมณฑลพิธี เจ้าหน้าที่รับรองเชิญข้าราชการผู้มีเกียรติ นั่งตามลำดับชั้น ตำแหน่ง

๒) เจ้าหน้าที่พิธีจัดเตรียมพิธีการต่าง ๆ ให้เรียบร้อยพร้อมที่จะปฏิบัติงาน

๓) ใกล้ถึงเวลาที่ประธานจะเข้าสู่มณฑลพิธี เจ้าหน้าที่พิธีการนิมนต์พระสงฆ์ขึ้นนั่งยังอาสน์สงฆ์ ให้ตั้งพัดยศของพระสงฆ์แต่ละรูปไว้ทางด้านโต๊ะหมู่บูชา (หรือก่อนพระสงฆ์แต่ละรูป)

๔) ประธานพิธีเดินเข้าสู่มณฑลพิธี ข้าราชการและผู้มีเกียรติทุกท่านที่นั่งรอรับประธานพิธีลุกขึ้นยืนด้วยความเคารพ เพื่อเป็นการรับประธานพิธี

๕) ประธานพิธีตรงไปที่โต๊ะหมู่เครื่องบูชา จุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย กราบที่แท่นกราบ ๓ ครั้ง

๖) ถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ (คำนับ)

๗) นั่งยังเก้าอี้ประธานที่จัดเตรียมไว้

๘) เจ้าหน้าที่อาราธนาศีล

๙) ประธานพิธี และผู้มีเกียรติประนมมือ รับศีลจบ

๑๐) ประธานพิธีลุกจากที่นั่ง เดินไปยังโต๊ะหมู่ที่ประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์ ผู้มีเกียรติทุกท่านยืนพร้อมกับประธานพิธี

๑๑) ประธานพิธีเปิดกรวยดอกไม้ธูปเทียนแพออกวางไว้ด้านข้างพานธูปเทียนแพ แล้วถอยหลังออกมาประมาณ ๑-๒ ก้าว

๑๒) ประธานถวายความเคารพ (คำนับ) พระบรมฉายาลักษณ์ ผู้ร่วมพิธีทุกท่านถวายความเคารพพร้อมกับประธานพิธี

๑๓) ประธานพิธีอ่านคำสดุดีเฉลิมพระเกียรติถวายพระพรชัยมงคล จบ ถวายความเคารพพร้อมด้วยผู้ที่อยู่ในพิธีทั้งหมด (ขณะนี้พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา ดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี จบ) ถวายความเคารพพร้อมกัน

๑๔) ประธานพิธีกลับไปนั่งยังเก้าอี้ที่เดิม

๑๕) (กรณีมีการเจริญพระพุทธมนต์) เจ้าหน้าที่อาราธนาพระปริตร

๑๖) พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ (หากไม่มีการเจริญพระพุทธมนต์ ไม่ต้องอาราธนาพระปริตร เมื่อประธานพิธีกลับมานั่งยังเก้าอี้เรียบร้อยแล้ว พระสงฆ์สวดถวายพรพระ จบ)

๑๗) ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเรียบร้อยแล้ว

๑๘) เจ้าหน้าที่ตั้งเครื่องจตุปัจจัยไทยธรรมเบื้องหน้าพระสงฆ์

๑๙) เชิญประธานพิธี และข้าราชการผู้ใหญ่ถวายจตุปัจจัยไทยธรรมแล้ว กลับนั่งที่เดิม

๒๐) พระสงฆ์ตั้งพัดยศอนุโมทนา และถวายอดิเรกแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๒๑) ประธานพิธีกรวดน้ำ รับพร

๒๒) ประธานพิธีลุกไปกราบที่แท่นกราบหน้าเครื่องนมัสการโต๊ะหมู่บูชาพระรัตนตรัย (ผู้ร่วมพิธียืนพร้อมกับประธาน)

๒๓) ประธานพิธีเดินไปยังหน้าโต๊ะหมู่ประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ ผู่ร่วมพิธีถวายความเคารพพร้อมกับประธาน

๒๔) เจ้าหน้าที่นิมนต์พระสงฆ์ลงจากอาสน์สงฆ์

หมายเหตุ

๑) พระสงฆ์ใช้พัดยศ

๒) ประธานสงฆ์ที่ถวายอดิเรกจะต้องมีสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะหรือพระครูเจ้าคณะจังหวัด พระครูรองเจ้าคณะจังหวัด พระครูเจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นเอก ซึ่งถือพัดเปลวเพลิงเท่านั้น

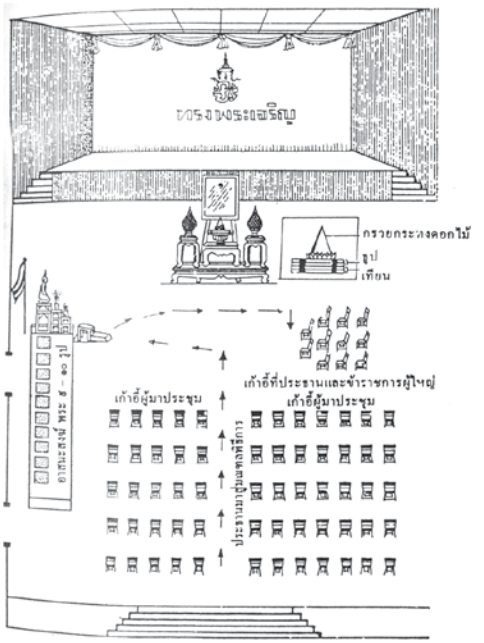
๓) เมื่อประธานสงฆ์ถวายอดิเรกแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประธานพิธีและผู้ร่วมพิธีลดมือลง จบคำถวายอดิเรกแล้ว เมื่อพระสงฆ์รูปที่ ๒ รับ “ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง...” จึงยกมือขึ้นประนมไปจนจบ

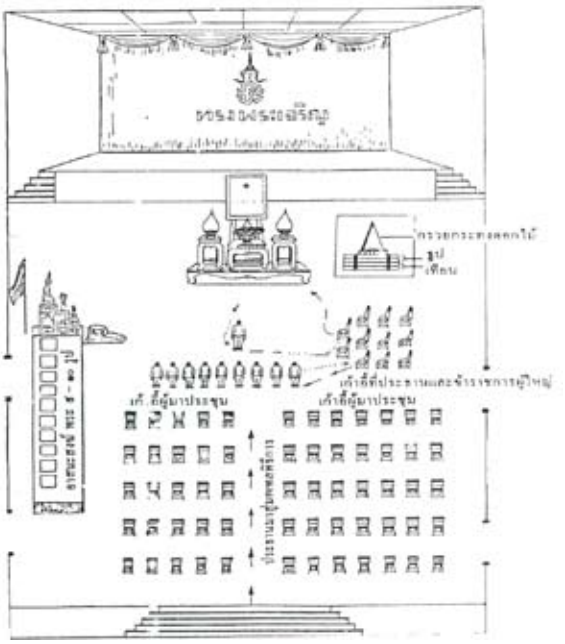
๔) กำหนดการแต่งกาย ข้าราชการแต่งเครื่องแบบเต็มยศ

๕) หากเป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระองค์ใด ให้ประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์พระองค์นั้น เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ให้ประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นต้น

๖) วันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พึงอนุโลมจัดพิธีตามนี้ แต่ประธานสงฆ์ถวายอดิเรก สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ (ข้าราชการแต่งเครื่องแบบปกติขาว)

๗) วันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร พึงอนุโลมจัดพิธีการตามนี้ แต่ไม่มีการถวายอดิเรก (ข้าราชการแต่งเครื่องแบบปกติขาว)

การถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน

การถวายผ้ากฐินเป็นกาลทาน เนื่องจากพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ดำริถึงความยากลำบากของพระภิกษุ ๓๐ รูป ชาวเมืองไสยยะ ที่เดินทางมายังพระเชตวันวิหาร ด้วยหวังจะเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า แต่เมื่อเดินทางมายังไม่ถึงที่ประทับของพระผู้มีพระภาคเจ้าก็ถึงกาลเข้าพรรษาเสียก่อน จึงจำเป็นต้องพักจำพรรษา ณ เมืองสาเกต ครั้นเมื่อออกพรรษาก็รีบเดินทางผ่านโคลนตม ซึ่งมีน้ำอยู่ในหลุมในบ่อทำให้จีวรเปรอะเปื้อนโคลนตม พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงได้ให้ประชุมสงฆ์และทรงอนุญาตให้ภิกษุรับผ้ากฐินเพื่อนำไปตัดไตรจีวรได้เมื่อออกพรรษาแล้ว ด้วยทรงพิจารณาเห็นว่า “กฐินตฺถาโร จ นาเมส สพฺพพุทฺเธหิ อนุญฺญาโต คือ การกรานกฐินนี้พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ได้ทรงอนุญาตมา” ดังนั้น การถวายผ้ากฐินจึงเป็นกาลทานตามพระวินัยปิฎกได้กำหนดกาลไว้ คือ ตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ซึ่งเป็นงานบุญที่มีปีละครั้ง สำหรับการถวายผ้ากฐินในปัจจุบัน

๑) พระกฐินหลวง คือ ผ้าพระกฐินที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงเป็นเอกอัครพุทธศาสนูปถัมภก เสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐินด้วยพระองค์เอง หรือทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระราชินี พระราชโอรส พระราชธิดา พระบรมวงศานุวงศ์ องคมนตรี หรือบุคคลผู้หนึ่งผู้ใด เสด็จไป หรือ ไปถวายแทนพระองค์ตามหมายของสำนักพระราชวัง

๒) พระกฐินพระราชทาน คือ ผ้าพระกฐินที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่กระทรวง ทบวง กรม องค์การ สโมสร สมาคม หรือเอกชนผู้มีเกียรติ ขอพระราชทานผ่านกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม เพื่อนำไปถวายพระอารามหลวง

๓) กฐินทั่วไปหรือกฐินราษฎร์ คือ ผ้ากฐินที่พุทธศาสนิกชนผู้มีศรัทธานำไปถวาย ณ วัดต่าง ๆ ที่ไม่ใช่พระอารามหลวง พุทธศาสนิกชนกับทางวัดที่จะนำไปถวาย โดยการไปกราบนมัสการกับเจ้าอาวาสนั้นว่า “มีความประสงค์จะนำผ้ากฐินมาถวายพระสงฆ์จำพรรษา ณ อารามนี้ และสามารถกำหนดวันที่จะนำผ้ากฐินมาถวายกับทางวัดให้เรียบร้อย”

พระอารามหลวง ๑๖ พระอาราม ที่สงวนไว้ไม่ให้มีการขอพระราชทานผ้าพระกฐิน มีดังนี้

๑. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม	กรุงเทพมหานคร
๒. วัดอรุณราชวราราม	กรุงเทพมหานคร
๓. วัดราชโอรสาราม	กรุงเทพมหานคร
๔. วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม	กรุงเทพมหานคร
๕. วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม	กรุงเทพมหานคร
๖. วัดบวรนิเวศวิหาร	กรุงเทพมหานคร

๗. วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม	กรุงเทพมหานคร
๘. วัดสุทัศนเทพวราราม	กรุงเทพมหานคร
๙. วัดราชาธิวาส	กรุงเทพมหานคร
๑๐. วัดมกุฏกษัตริยาราม	กรุงเทพมหานคร
๑๑. วัดเทพศิรินทราวาส	กรุงเทพมหานคร
๑๒. วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์	กรุงเทพมหานคร
๑๓. วัดพระปฐมเจดีย์	จังหวัดนครปฐม
๑๔. วัดนิเวศธรรมประวัติ	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๑๕. วัดสุวรรณดาราราม	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๑๖. วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ	จังหวัดพิษณุโลก

สำหรับในที่นี้จะกล่าวถึงการจัดพิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ซึ่งผู้ที่ขอรับพระราชทานสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติศาสนพิธีที่มีความเกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ในขั้นตอนแรกผู้ที่มีความประสงค์จะขอรับพระราชทานควรดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

การจองกฐินพระราชทาน ผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินไปถวายยังพระอารามหลวงใดควรปฏิบัติดังนี้

ส่วนกลาง

๑) กรมการศาสนาจัดทำประกาศกรมการศาสนา เรื่องการขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน แล้วแจ้งให้ส่วนราชการ กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ บริษัทห้างร้าน สมาคม มูลนิธิ และเจ้าอาวาสพระอารามหลวง เพื่อแจ้งกำหนดระยะเวลาที่จะทำการถวายผ้าพระกฐิน

๒) ในกรุงเทพมหานคร ผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินสามารถแจ้งจองกฐินพระราชทาน ได้ดังนี้

กองศาสนูปถัมภ์ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม โทร. ๐ ๒๔๒๒ ๘๘๐๒-๗

จองกับพระอารามหลวงโดยตรง (และต้องแจ้งให้กรมการศาสนาทราบด้วย)

๓) กรมการศาสนาจะแจ้งกำหนดวันถวายผ้าพระกฐินพระราชทานให้ผู้ขอรับพระราชทานทราบ เพื่อจะได้ประสานกำหนดวันถวายกับทางพระอารามหลวงต่อไป

๔) ผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินจะต้องทำหนังสือถึงอธิบดีกรมการศาสนาเพื่อขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน

๕) กรมการศาสนาทำหนังสือแจ้งการรับจองพระอารามหลวงที่ผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินจะนำผ้าพระกฐินพระราชทาน จำนวน ๑ ฉบับ และทำหนังสือนมัสการเจ้าอาวาสพระอารามหลวงที่จะรับผ้าพระกฐินพระราชทาน จำนวน ๑ ฉบับ

๖) เมื่อกรมการศาสนาจัดเตรียมเครื่องพระกฐินพระราชทานเรียบร้อยแล้ว จะทำหนังสือแจ้งให้ผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน ให้มารับผ้าพระกฐินและเครื่องพระกฐินพระราชทานด้วยตนเอง ที่กองศาสนูปถัมภ์ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม เพื่อนำไปถวายยังพระอารามหลวงที่ได้ขอพระราชทานไว้

ส่วนภูมิภาค

๑) กรมการศาสนาจัดทำประกาศกรมการศาสนา เรื่องการขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินแจ้งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด ให้ทราบกำหนดระยะเวลาที่จะทำการถวายผ้าพระกฐินเพื่อจะได้ประกาศให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ บริษัท ห้างร้าน สมาคม มูลนิธิ ฯลฯ ภายในจังหวัดได้ทราบทั่วกัน ให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบ และนมัสการให้เจ้าอาวาสพระอารามหลวงทราบ หรือขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินกับพระอารามหลวงโดยตรง

๒) ผู้ที่จะขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินสามารถจองกฐินพระราชทานได้ ดังนี้

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดที่เป็นที่ตั้งพระอารามที่จะขอพระราชทานผ้าพระกฐินไปถวาย (เมื่อรับจองแล้ว ต้องแจ้งให้กรมการศาสนาทราบทันที)

กองศาสนูปถัมภ์ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม โทร. ๐ ๒๔๒๒ ๘๘๐๒-๗

จองกับพระอารามโดยตรง (และต้องแจ้งให้กรมการศาสนาทราบด้วย)

๓) กรมการศาสนาจะแจ้งกำหนดวันถวายผ้าพระกฐินพระราชทานให้ผู้ขอรับพระราชทานทราบเพื่อประสานงานกับทางวัด กำหนดวันถวายผ้าพระกฐินพระราชทานต่อไป

๔) เมื่อผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินได้จองพระอารามหลวง เพื่อขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินควรดำเนินการ ดังนี้

ผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินพระราชทาน ต้องทำหนังสือถึงวัฒนธรรมจังหวัดเพื่อแจ้งให้กรมการศาสนาทราบ

ผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินพระราชทาน ต้องประสานงานกับเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ทำหนังสือถึงวัฒนธรรมจังหวัด เพื่อแจ้งให้กรมการศาสนาทราบ

ผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินพระราชทาน ต้องทำหนังสือแจ้งกรมการศาสนาทราบ

๕) กรมการศาสนามีหนังสือแจ้งการรับจองพระอารามหลวงที่ผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินทราบ จำนวน ๑ ฉบับ และทำหนังสือนมัสการให้เจ้าอาวาสพระอารามหลวงที่ผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินจอง เพื่อขอพระราชทานผ้าพระกฐินไปถวาย จำนวน ๑ ฉบับ

๖) เมื่อกรมการศาสนาจัดเตรียมเครื่องพระกฐินพระราชทานเรียบร้อยแล้ว จะทำหนังสือสอบถามผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินว่า “มีความประสงค์จะรับเครื่องพระกฐินพระราชทานที่กรมการศาสนาด้วยตนเอง หรือมีความประสงค์จะให้กรมการศาสนาจัดส่งไปยังสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ในจังหวัดซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของพระอารามหลวงที่ได้จองไว้”

๗) กรมการศาสนาทำหนังสือแจ้งผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน เพื่อให้ไปรับเครื่องพระกฐินพระราชทานที่กรมการศาสนา หรือสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด แล้วแต่กรณีตามความประสงค์ของผู้ขอรับพระราชทาน

การเตรียมการ

๑) การเตรียมสถานที่ถวายผ้าพระกฐินพระราชทานในพระอุโบสถ (ตามแผนผังการจัดสถานที่)

๒) จัดทำกำหนดการถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน เพื่อให้มีความเรียบร้อยสวยงามและสมพระเกียรติ

๓) จัดเตรียมโต๊ะหมู่บูชา ประดับแจกัน พุ่มดอกไม้ โต๊ะหมู่ตัวกลางสูงสุดประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โต๊ะหมู่ตัวกลางแถวกลางประดิษฐานผ้าพระกฐินพระราชทาน ถัดลงมาตัวกลางแถวล่าง วางพานดอกไม้ธูปเทียนแพ (บนหลังธูปเทียนแพมีกระทงดอกไม้กรวยครอบ)

๔) ตรวจสอบเครื่องพระกฐินพระราชทานครบตามจำนวนที่กรมการศาสนากำหนดไว้

๕) จัดเตรียมเทียนชนวน ที่กรวดน้ำ คำถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน

๖) จัดเตรียมพานสำหรับประดิษฐานผ้าพระกฐินพระราชทาน เบื้องหน้าพระบรมฉายาลักษณ์

๗) จัดเตรียมโต๊ะ พานแว่น และพาน ตั้งเบื้องหน้าพระสงฆ์รูปที่ ๒ สำหรับวางเทียนปาติโมกข์ และตั้งพานแว่นฟ้า สำหรับให้ผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินวางผ้าพระกฐินพระราชทานถวายพระสงฆ์

๘) จัดเตรียมที่กรวดน้ำ เทียนชนวน

แนวทางปฏิบัติงาน

๑) จัดแต่งธูปเทียนเครื่องนมัสการพระพุทธปฏิมาในพระอุโบสถให้เรียบร้อย

๒) จัดโต๊ะหมู่บูชาเพื่อประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โต๊ะหมู่แถวกลางตัวสูงสุดประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตัวกลางโต๊ะหมู่ แถวกลางประดิษฐานผ้าพระกฐินพระราชทาน และโต๊ะหมู่ตัวล่างแถวกลางวางพานดอกไม้ธูปเทียนแพ

๓) ผ้าพระกฐินพระราชทาน ให้นำพลาสติกออก แล้วจึงติดคำถวายบนผ้าพระกฐินพระราชทาน และวางผ้าห่มพระประธานไว้บนคำถวายผ้าพระกฐิน ควรใช้เทปใสยึดติดให้แน่นป้องกันไม่ให้เลื่อนตก (สำหรับพระอารามหลวงที่สังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุต หรือพระอารามหลวงที่สังกัดมหานิกาย ซึ่งมีอยู่ ๕ พระอาราม ซึ่งมีผ้าขาวให้ใช้ริบบิ้นผูกผ้าขาวติดกับผ้าพระกฐินพระราชทานให้เรียบร้อยก่อน แล้วจึงติดคำถวายไว้บนผ้าขาว และนำผ้าห่มพระประธานวางไว้บนคำถวาย ใช้เทปใสติดให้แน่นเพื่อป้องกันผ้าห่มพระประธานตก

คำถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน

ประธานพิธีหันหน้าไปยังพระประธานปฏิมากรประจำพระอุโบสถ

กล่าว นโม ๓ จบ

“นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส”

“นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส”

“นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส”

หันหน้าไปทางพระสงฆ์ กล่าวคำถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน

“ผ้าพระกฐินทานกับทั้งผ้าอานิสงสบริวารทั้งปวงนี้ ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ กอปรด้วยพระราชศรัทธา โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้.....(กล่าวชื่อหน่วยงาน หรือองค์กรผู้ขอรับพระราชทาน) น้อมนำถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ซึ่งจำพรรษากาลถ้วนไตรมาสในอาวาสวิหารนี้ ขอพระสงฆ์จงรับผ้าพระกฐินทาน กระทำกฐินัตถารกิจ ตามพระบรมพุทธานุญาตนั้น เทอญ”

๔) เมื่อใกล้ถึงเวลาตามกำหนดการ ให้อัญเชิญผ้าพระกฐินพระราชทานวางไว้บนตะลุ่มมุกหรือพานเบื้องหน้าพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๕) เครื่องบริวารผ้าพระกฐินพระราชทาน ให้นำออกจากกล่องหรือพลาสติก แล้วจัดใส่ตะลุ่มหรือพานหรือภาชนะที่เหมาะสม และจัดวางให้เรียบร้อยสวยงาม

๖) จัดโต๊ะปูด้วยผ้าขาว ตั้งไว้ทางท้ายอาสน์สงฆ์ สำหรับวางเครื่องบริวารผ้าพระกฐินและเครื่องจตุปัจจัยไทยธรรมที่จัดถวายพระภิกษุสามเณร

ตัวอย่าง

กำหนดการ

ในการ (หน่วยงาน, องค์กร.....ถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ณ วัด.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

เวลา.....น.

- ข้าราชการ ผู้มีเกียรติ ผู้ร่วมพิธี พร้อมกัน ณ พระอุโบสถ
- ประธานเดินทางถึงหน้าพระอุโบสถ ไปที่โต๊ะหมู่ประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- เปิดกรวยดอกไม้ถวายสักการะพระบรมฉายาลักษณ์
- ถวายความเคารพ (คำนับ หรือถอนสายบัว แล้วแต่กรณี)
- ยกผ้าพระกฐินขึ้นอุ้มประคองไว้ตรงอก ยืนตรง (ดนตรีบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี) จบ
- ถวายความเคารพ
- อุ้มประคองผ้าพระกฐินพระราชทานเข้าสู่พระอุโบสถ
- วางผ้าพระกฐินพระราชทานไว้ที่พานแว่นฟ้า ตรงหน้าพระสงฆ์รูปที่ ๒
- จุดธูปเทียนบูชาพระพุทธปฏิมากรประจำพระอุโบสถ
- กราบที่แท่นกราบ ๓ ครั้ง
- หยิบผ้าห่มพระประธานซึ่งวางอยู่บนคำกล่าว ส่งให้เจ้าหน้าที่
- ยกผ้าพระกฐินพระราชทานขึ้นประคองลักษณะประนมมือ
- หันหน้าไปทางพระพุทธปฏิมากรประจำพระอุโบสถ กล่าว นะโม ๓ จบ
- หันหน้าไปยังพระสงฆ์ กล่าวคำถวายผ้าพระกฐินที่ติดบนผ้าไตร จบแล้ว
- วางผ้าพระกฐินพระราชทานไว้บนพานแว่นฟ้า ยกประเคนพระสงฆ์รูปที่ ๒
- ยกพานเทียนปาฏิโมกข์ ประเคนพระสงฆ์รูปที่ ๒
- ประธานไปนั่งเก้าอี้ที่จัดเตรียมไว้
- พระสงฆ์ทำพิธีกฐินกรรม

- พระเถระองค์ครองลุกออกไปครองผ้าพระกฐิน เสร็จแล้วกลับเข้ามานั่งยังที่เดิม (ขณะนี้ถ้ามีการบรรเลงดนตรีไทย จะบรรเลงเพลงสาธุการ เมื่อพระเถระครองผ้าเสร็จจะกลับมานั่งยังอาสน์สงฆ์ที่เดิม ให้ดนตรีหยุดบรรเลงเพลงทันที)
- ประธานประเคนเครื่องพระกฐินพระราชทาน ถ้ามีพัดรองที่ระลึกให้ประเคนต่อจากเครื่องพระกฐินพระราชทาน)
- ประธานและผู้มีเกียรติประเคนจตุปัจจัยไทยธรรมแด่พระสงฆ์ทุกรูป
- ประกาศยอดจำนวนเงินที่มีผู้บริจาคร่วมถวายพระราชกุศล ในการถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน
- พระสงฆ์อนุโมทนา ถวายอดิเรก
- ประธานกรวดน้ำ-รับพร
- ประธานกราบลาพระปฏิมากรประจำพระอุโบสถ
- ประธานกราบลาพระสงฆ์
- เสร็จพิธี

หมายเหตุ

๑) ถ้าไม่มีโต๊ะหมู่ประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์ และผ้าพระกฐินพระราชทานให้จัดเจ้าหน้าที่ ซึ่งแต่งเครื่องแบบปกติขาวอัญเชิญผ้าพระกฐินพระราชทานส่งให้ผู้เป็นประธานพิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ณ เชิงบันไดหรือหน้าประตูพระอุโบสถ

๒) เมื่อประธานพิธีรับผ้าพระกฐินพระราชทานจากเจ้าหน้าที่แล้ว ให้อุ้มประคองในลักษณะประนมมือ ยืนตรงแสดงความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ขณะประธานรับผ้าพระกฐินพระราชทานจากเจ้าหน้าที่ ดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ผู้ร่วมพิธียืนตรงเป็นการถวายความเคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จบ ประธานอุ้มประคองผ้าไตรเข้าสู่พระอุโบสถ) ผู้ร่วมพิธียืนตรงเพื่อรับผ้าพระกฐินพระราชทานและประธานพิธี เมื่อประธานพิธีกล่าวคำถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน และประเคนพระสงฆ์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ประธานพิธีและผู้ร่วมพิธีนั่งยังที่นั่งพร้อมกัน

๓) ในพิธีนี้ พระสงฆ์ที่มีสมณศักดิ์ใช้พัดยศสมณศักดิ์ พระสงฆ์ที่ไม่มีสมณศักดิ์ให้ใช้วิธีประนมมือ (ไม่ใช้พัดรองหรือตาลปัตร)

๔) ในการถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ต้องมีการถวายอดิเรก พระอารามที่ไม่มีพระราชาคณะ ต้องนิมนต์พระราชาคณะจากพระอารามหรือวัดอื่นมาเป็นผู้ถวายอดิเรก และพระสงฆ์ที่จะถวายอดิเรกได้จะต้องเป็นพระราชาคณะ หรือพระครูเจ้าคณะจังหวัด พระครูรองเจ้าคณะจังหวัด และพระครูเจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นเอก ที่ถือพัดเปลวเพลิงขึ้นไป

๕) ในกรณีที่เจ้าอาวาสมีสมณศักดิ์ต่ำกว่าพระสงฆ์สมณศักดิ์ในพระอารามเดียวกัน ให้เจ้าอาวาสนั่งอาสนะก่อนพระสมณศักดิ์รูปอื่นที่มีสมณศักดิ์สูงกว่าแต่ไม่ได้เป็นเจ้าอาวาส

๖) ในกรณีที่ผู้ขอรับพระราชทานจัดสร้างพัดรองที่ระลึกหรือตาลปัตรที่ระลึกถวายพระสงฆ์ให้ใช้พัดรองหรือตาลปัตรที่ระลึกอนุโมทนา ส่วนรูปอื่นที่ไม่มีพัดรองหรือตาลปัตรที่ระลึกถวายให้ตั้งพัดยศตั้งแต่อนุโมทนา และพระสงฆ์ที่ถือพัดรองอนุโมทนาให้เปลี่ยนมาใช้พัดยศก่อนที่ประธานสงฆ์จะกล่าวคำถวายอดิเรก

๗) ในขณะที่ประธานสงฆ์กล่าวคำถวายอดิเรก

“อติเรกกวสฺสสตํ ชีวตุ.

อติเรกกวสฺสสตํ ชีวตุ.

อติเรกกวสฺสสตํ ชีวตุ.

ทีฆายุโก โหตุ อโรโค โหตุ. ทีฆายุโก โหตุ อโรโค โหตุ.

สุขิโต โหตุ ปรมินฺทรมหาราชา. สิทฺธิกิจฺจํ สิทฺธิกมฺมํ สิทฺธิลาโภ ชโย นิจฺจํ.

ปรมินฺทมหาราชวรสฺส ภวตุ สพฺพทา

ขอถวายพระพร”

ประธานพิธีและผู้ร่วมพิธีทุกท่านลดมือลง เมื่อพระสงฆ์รูปที่ ๒ รับ “ภวตุ สพฺพมงฺคลํ.....” ประธานพิธีและผู้ร่วมพิธีจึงยกมือขึ้นประนมเพื่อรับพรต่อไป

๘) การถวายเครื่องพระกฐินพระราชทานจัดให้ประธานถวายตามลำดับ ดังนี้

บาตร เครื่องนอน เครื่องใช้ที่เกี่ยวกับอาหาร เครื่องที่เกี่ยวกับแสงสว่าง เครื่องมือโยธา พัดรองหรือตาลปัตรที่ระลึก และเครื่องใช้หรือจตุปัจจัยไทยธรรมที่ผู้ขอรับพระราชทานจัดถวาย

สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม
รับที่ 34185
วันที่ 29 พ.ย. 2555
เวลา 16.01 น.

ที่ นร ๐๕๐๘/ว ๒๘๙

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

เรื่อง คำจำกัดความ "ผู้แทนพระองค์"

เรียน ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารคำจำกัดความ "ผู้แทนพระองค์"

ด้วยสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้รับแจ้งจากสำนักราชเลขาธิการว่า ปัจจุบันหน่วยงาน องค์กร และสื่อต่าง ๆ มีความเข้าใจที่สับสนเกี่ยวกับเรื่อง "ผู้แทนพระองค์" ส่งผลให้มีการดำเนินการต่าง ๆ ที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมหลายประการ ทำให้ประชาชนทั่วไปเกิดความเข้าใจผิด จึงได้จัดทำคำจำกัดความของคำว่า "ผู้แทนพระองค์" และแนวทางการต้อนรับตลอดจนการอำนวยความสะดวกด้านการจราจร เพื่อเป็นคู่มือให้ทุกหน่วยงานนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และประชาสัมพันธ์แก่ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบและถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์โดยเคร่งครัดต่อไป ดังมีรายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วยนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดแจ้งหน่วยงานในสังกัดทราบ และถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายอำพน กิตติอำพน)
เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สำนักอาลักษณ์และเครื่องราชอิสริยาภรณ์
โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๑๐ ต่อ ๔๑๘
โทรสาร ๐ ๒๒๘๒ ๘๒๒๔
www.cabinet.thaigov.go.th

ผู้แทนพระองค์

<u>คำจำกัดความ</u>

ผู้แทนพระองค์ หมายถึง ผู้ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พระบรมวงศ์ หรือพระอนุวงศ์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม หรือโปรดให้ปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่แทนพระองค์ แล้วแต่กรณี

ผู้แทนพระยงค์ แบ่งเป็น

๑. ผู้แทนพระองค์ที่เป็นพระบรมวงศ์ ตั้งแต่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ลงมาถึงสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี

๒. ผู้แทนพระองค์ที่เป็นพระอนุวงศ์ ได้แก่ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ และพระเจ้าหลานเธอ ทุกพระองค์

๓. ผู้แทนพระองค์ที่เป็นเจ้านายหรือบุคคลธรรมดา เช่น หม่อมเจ้า องคมนตรี ภริยาองคมนตรี ราชเลขาธิการ เลขาธิการพระราชวัง รองราชเลขาธิการ รองเลขาธิการพระราชวัง

พระบรมวงศ์ หมายถึง พระราชวงศ์ตั้งแต่สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี

พระอนุวงศ์ หมายถึง พระราชวงศ์ ตั้งแต่พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า พระเจ้าหลานเธอ ทุกพระองค์ จนถึงหม่อมเจ้า

นอกจากนี้ ไม่เรียกว่า “ผู้แทนพระองค์” หากแต่เป็นการที่บุคคลที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม หรือโปรดให้ปฏิบัติภารกิจตามพระราชประสงค์หรือพระประสงค์ ของแต่ละพระองค์ เช่น การเชิญสิ่งของไปพระราชทานหรือประทาน ตลอดจนการเยี่ยม เป็นต้น

การปฏิบัติ

กรณีที่ ๑ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีผู้แทนพระองค์

๑.๑ สำนักราชเลขาธิการจะมีหนังสือแจ้งไปยังกองราชเลขานุการในพระองค์ กองกิจการในพระองค์ หรือกองงานในพระองค์ ของแต่ละพระองค์ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ทรงเป็นผู้แทนพระองค์ เพื่อนำความกราบบังคมทูลทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท ทราบฝ่าละอองพระบาท หรือกราบทูลทราบฝ่าพระบาท

๑.๒ เมื่อทรงรับและทรงกำหนดวันแล้ว กองราชเลขานุการในพระองค์ กองกิจการในพระองค์ หรือกองงานในพระองค์ ดังกล่าว จะมีหนังสือแจ้งกลับมาที่สำนักราชเลขาธิการ

๑.๓ สำนักราชเลขาธิการจะมีหนังสือแจ้งผู้เกี่ยวข้องคือ

- ผู้ขอพระราชทานพระมหากรุณา
- เลขาธิการพระราชวัง
- สมุหราชองครักษ์
- เลขาธิการคณะรัฐมนตรี
- ปลัดกระทรวงมหาดไทย
- ผู้ว่าราชการจังหวัด (เฉพาะในกรณีเป็นงานในต่างจังหวัด)

๑.๔ ในกรณีที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้องคมนตรีเป็นผู้แทนพระองค์ กองการในพระองค์ สำนักราชเลขาธิการ จะแจ้งไปยังสำนักเลขาธิการคณะองคมนตรี และเมื่อกำหนดว่าองคมนตรีท่านใดที่จะปฏิบัติแล้ว สำนักเลขาธิการคณะองคมนตรีจะแจ้งกลับมาที่กองการในพระองค์ เพื่อดำเนินการแจ้งผู้เกี่ยวข้องตามข้อ ๑.๓

เมื่อสำนักราชเลขาธิการแจ้งสำนักพระราชวัง ว่าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้องคมนตรีท่านใดเป็นผู้แทนพระองค์ไปในงานใดๆ แล้ว สำนักพระราชวังจะดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. มีหนังสือถึงผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เพื่อให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดรถตำรวจนำรถยนต์ประเทียบ โดยจะเริ่มนำตั้งแต่เมื่อรถประเทียบออกจากกองราชพาหนะ สำนักพระราชวัง ไปรับผู้แทนพระองค์ตามสถานที่ที่นัดหมาย ก่อนเวลา (เอกสารหมายเลข ๑)

๒. จัดทำหมายรับสั่งเพื่อผู้มีหน้าที่รับไปปฏิบัติ เช่น แจ้งฝ่ายพระราชฐานชั้นใน สำนักพระราชวัง เพื่อให้พนักงานจัดพวงมาลาหลวง พวงมาลาของสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ฯลฯ ให้พนักงานห้องนมัสการ สำนักพระราชวัง จัดเครื่องทองน้อย เครื่องทองทิศ มอบฝ่ายสนมพลเรือนไปปฏิบัติ แจ้งกองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง ได้แก่ฝ่ายพิธีการ ฝ่ายสนมพลเรือน ฝ่ายราชูปโภค ฯลฯ รวมถึงแจ้งกองพระราชพาหนะจัดรถยนต์ประเทียบ และรถยนต์กระบวนตามไปรับผู้แทนพระองค์ตามสถานที่ได้นัดหมายกันไว้ (เอกสารหมายเลข ๒)

๓. มีหมายรับสั่งไปยังผู้แทนพระองค์ (หมายแบบ ก) (เอกสารหมายเลข ๓)

๔. จัดทำหมายกำหนดการ (เอกสารหมายเลข ๔) ซึ่งในหมายกำหนดการนี้ จะมีการระบุการแต่งกายในงานพิธีนั้นไว้ด้วย

ในขณะเดียวกัน เมื่อสมุหราชองครักษ์ได้รับแจ้งจากสำนักราชเลขาธิการ จะดำเนินการต่างๆ คือ

๑. ประสานงานกับสำนักพระราชวัง เพื่อนัดหมายกับเจ้าของงานในการประชุมและตรวจพื้นที่ เพื่อเตรียมการในการเสด็จพระราชดำเนินหรือการเสด็จ

๒. แจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการถวายความปลอดภัย ไปร่วมตรวจพื้นที่เพื่อเตรียมการรักษาความปลอดภัย

๓. กรมราชองครักษ์ และสำนักพระราชวัง จะร่วมประชุมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำรายละเอียดการรักษาความปลอดภัย การอำนวยความสะดวกเรื่องการจราจร ซึ่งจะเป็นไปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยสำหรับพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์ และพระราชอาคันตุกะ พุทธศักราช ๒๕๔๙

๔. กรณีมอบหมายให้ผู้แทนพระองค์ปฏิบัติ กรมราชองครักษ์จะรับผิดชอบการปฏิบัติเฉพาะในส่วนที่ผู้แทนพระองค์เป็นพระบรมวงศ์หรือพระอนุวงศ์

<u>กรณีที่ ๒</u> เมื่อพระบรมวงศ์หรือพระอนุวงศ์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม หรือโปรดให้มีผู้ปฏิบัติแทนพระองค์ กองราชเลขานุการในพระองค์ กองกิจการในพระองค์ หรือกองงานในพระองค์ ของแต่ละพระองค์ จะดำเนินการในทำนองเดียวกัน แต่แตกต่างกันในรายละเอียดของการปฏิบัติ ตามประเภทของงาน อาทิเช่น ผู้ที่มาต้อนรับ การกำหนดเครื่องแต่งกาย และจะไม่มีการประชุมตรวจพื้นที่ ตลอดจนไม่มีการบรรเลงเพลงมหาชัย

<u>สรุป</u>

๑. การดำเนินการข้างต้น จะต้องมีการนำความกราบบังคมทูลพระกรุณา กราบบังคมทูล หรือ กราบทูล เป็นลายลักษณ์อักษร

๒. สำนักราชเลขาธิการจะเป็นผู้แจ้งให้สำนักพระราชวังนำไปปฏิบัติ

๓. กรณีที่ผู้แทนพระองค์เป็นพระบรมวงศ์หรือพระอนุวงศ์ จะจัดการรับเสด็จตามฐานันดรศักดิ์

๔. กรมราชองครักษ์ และสำนักพระราชวัง จะร่วมประชุมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำรายละเอียดการรักษาความปลอดภัย การอำนวยความสะดวกด้านการจราจร ซึ่งจะเป็นไปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยสำหรับพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์ และพระราชอาคันตุกะ พ.ศ. ๒๕๔๙

๕. กรณีที่ผู้แทนพระองค์เป็นหม่อมเจ้าหรือบุคคลธรรมดา จะไม่มีการตรวจพื้นที่ มีเฉพาะรถตำรวจนำผู้แทนพระองค์ แต่ไม่มีการปิดการจราจร ไม่มีการตั้งกองอำนวยการร่วม (กอ.ร่วม) และผู้ต้อนรับจะเป็นเฉพาะเจ้าภาพเท่านั้น ในกรณีที่เป็นงานในต่างจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้แทนศาล ทหาร ตำรวจ ไม่มีหน้าที่ต้องมาต้อนรับ ให้เป็นเรื่องของเจ้าภาพเท่านั้น ยกเว้นกรณีที่เป็นเรื่องราชการ หรืองานที่ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลเชิญ หรือกราบทูลเชิญเสด็จ

หมายเหตุ : หากมีข้อสงสัยประการใด สอบถาม สำนักราชเลขาธิการ โทร. ๐๒-๒๒๐-๗๒๐๐ ต่อ ๓๓๐๐